

TRIBUNA

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:
 un an 20 cor.
 6 luni 10 cor.
 3 luni 5 cor.
 1 luna 2 cor.
 în România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERȚIUNILE:

de un și jumătate: prima dată 10
 bani; a doua oară 15 bani; a treia
 oară 20 b. de fiecare publicare;

Atât abonamentele, cât și inserți-
 unile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și circumstanțe

Scrisorile neînscrise nu se primesc.

Cine provoacă?

(S) Ungurilor le place mult să se laude liberalismul și constituția lor. Ei nici nu compară viața de stat a Ungariei decât de-a dreptul cu cea din Anglita. Pe când adevărul este că guvernele maghiare săvârșesc toate carti naționalităților le crează situații posibile numai în Rusia autocrată.

Să dovedim aceasta cu două pilde recente. Ambele se referă la prigonirea sentimentului național.

Una e oprirea intrării în statul ungar operet d-lui N. Jorga: »Istoria lui Stefan cel mare și sfânt«, alta e amestecul brutal de a nu tolera la gimnasiul din Năsăud pe profesorul Dr. Măruțiu, ales în unanimitate pe cel în drept.

Cartea savantului profesor bucureștean cunoaștem cu toții. Din fericire guvernul prins de vestea ei numai după-ce p' aici se răspândise în mil de exemplare. Deși scrisă cu multă căldură, adevărul este că nu cuprinde decât — fapte. Fraze cu tentențe, când vorba e de știință, nu se poate găsi în scrierile d-lui Jorga. Cu atât mai puțin era să alunece în această direcție cu ocaziile aniversării morții lui Stefan cel mare și sfânt, și de dragul de a combate pe Unguri.

Chiar adevărul este însă ceea-ce a suferat pe d-nii ministrii maghiari. Di Jorga a scris adică despre toate faptele de arme ale marelui voevod (chiar înfrângerile suferite, ceea-ce istoricianii maghiari uită să spună, fiind vorba despre eroii neamului lor); astfel și despre biruința dela Bala, unde răstul craiu Matiaș — viță de Român și — a fost rănit ear ostirea lui zecimată pusă pe fugă... De sigur nu e vina dlui Jorga că Matiaș s'a dus să devasteze Moldova; tot așa, Stefan și ostenii săi nu și-au făcut decât datorința aparându-și țeara... Într-o asemenea situație se vede însă că a fost pe deplin fatală pentru Matiaș, pe atât de suferințoasă pentru concetățenii noștri maghiari. Ambiția lor națională și acel orgoliu care-i face atât de soviniști, nu-i rabdă pe istoricianii maghiari să insiste în operele lor asupra momentelor când Ungurii erau și ei din jos ear românii d'asupra... D'aceea despre neferita expediție a lui Carol Robert în Muntenia și a lui Matiaș în Moldova profesorii maghiari mântue în două trei cuvinte, ear despre intrarea lui Mihai Viteazul în cetatea Bălăușelului, unde zac osămintele eroului Ioan Bărbănt, d'osemeni abia se pomenește.

Și cum sunt multe sute de cărțurari români cărora soartea nu le-a hărăzit nimic să poată învăța istoria neamului lor de la profesorii români, e de înțeles că ei se bucură cu bucurie și cetesc cu încântare cărți privitoare la istoria românească. Ear

cartea d-lui Jorga a fost scrisă îndeosebi pentru *popor*, pentru țărâtime.

Aceasta o știe guvernul din Budapesta, după cum își dă seama și despre efectul ce produce în sufletele românești cetirea unei asemenea cărți. Ea deșteaptă îndeosebi masele, totdeauna primitoare de tot ce înalță și încalzește.

Ei, dar ministrii maghiari nu le trebuie cărțurari români cari să știe istoria altfel de cum ea se propune în școlile maghiare, nici țărâtime română care să citească despre gloria străbună... Toate acestea încrucisează planul sovinișt, căci Românul care știe de Mihai Viteazul și de Ștefan-cel-Mare, nu se face în veci-vecilor Ungur, nici să-l dai întreg Dobriținul!

Eată de ce ei au interzis intrarea în Ungaria a cărții d-lui N. Jorga.

Nu va tăgădui nici un Ungur, că lucrul acesta numai în Rusia se mai face...

Și acolo însă — fără efect. Dovadă procesul recent dela Königsberg, unde s'a dovedit că sute de mii de broșuri agitatoare au fost trecute din Germania în Rusia prin *contrabandă*... Măcar că hotarele dinspre Germania ale Rusiei sînt mai ușor de păzite ear țara are și poliție și miliție mai multă de cât stă la dispoziția guvernului maghiar.

Ce efect poate produce deci opreliștea guvernului maghiar? Efectul că se va organiza în România o contrabandă — deocamdată de cărți scrise de savanți iubitori de adevăr, — dar cine garantează că urmând guvernele din Budapesta cu politica lor căzacească, nu se vor tipări și introduce prin contrabandă și broșuri al căror efect apoi, într'adever, va putea să-l pună pe griji? Când frații din România își vor propune asta, geandarmii toți și cu honvezimea întregă nu vor putea să-l impede!... Căile prin codri numai Românii le cunosc...

Eată la ce ar trebui să se gândească guvernul maghiar înainte de a da asemenea ucaze.

*

Cât privește cazul cu Dr. Măruțiu, ei este tot atât de revoltător. Se vor fi amestecând la mijloc și intrigi locale. Fondul este însă tot acel spirit intolerant și meschin care domnește în cercurile politice din Budapesta.

De asta-dată lucrurile se pot chiar preciza.

Guvernele maghiare de vreme îndelungată își au la Năsăud coada lor de topor și pe denunțanții mizerabili... Dr. Măruțiu se pare că a fost luat la țintă și el, te miri din ce cauză, de uneltele stăpânirii. Eată de ce, nesocotind chiar drepturi pozitive și bine formulate, ministrul a nimicit alegerea și a ordonat publicarea altui concurs.

Dacă sunt însă bărbați cei dela conducerea gimnasiului și fondului năsăudean, dacă sunt Români cu inimă, vor alege ear pe Dr.

Măruțiu. Doar Dr. Măruțiu la universitate maghiară și-a terminat studiile și dacă n'ar fi vrednic de o catedră, desigur că nu obțineva titlul și diploma care-l îndreptățește s-o solicite.

Să știe însă cei din comitet: dacă se vor da bătăi, dacă se intimidează la cea dintâiu încrețitură de sprânceană a ministrului, ei numai figuri vor mai fi, ear nu bărbați chemați să administreze fondurile la cari părintii și strămoșii lor prin înalte virtuți și jertfă de sânge au ajuns... Căci dacă ministrul va mai continua cu prigonirea lui împotriva unui tânăr profesor despre care nici un rău nu se poate sustine, va fi numai o probă, că de aci încolo guvernul vrea să se îngereze nu numai le alegerea de director, ci și la alegerea profesorilor, pretinzând să ajungă profesori acolo numai indivizii cari și-au făcut întâi stagiul de nemernicie națională, de odioasă delatare și păcătoasă renegare.

De cât s'ajungă însă acel falnic așezământ cultural românesc condus de asemeni mișei, mai bine praf și cenușă să se aleagă de el. Că nouă nu localuri de prostituție națională ne trebuie, ci temple în cari tinerimea să se întărească în virtuți.

Bine să bage de seamă cei puși la conducere: nu e vorba aici de o persoană, căci în definitiv Dr. Măruțiu va afla și el calea spre România, nu va peri! Ci e vorba earăș de o încercare a guvernului, de un abuz pe care dacă îl vor rabda grăniterii, sunt demni de a fi îmbracați în haine de mueri și duși prin târguri spre batjocura întregii Românimi.

Mandatul din Pecica. Agitațiile electorale au început deja în cercul Pecichei. O sumedenie de autocandidați s'au ivit cari își fac reclamă prin zărele din loc și din Budapesta.

Față de aceste agitațiuni, suntem în poziție din isvor sigur a vesti, că partidul național român în timpul cel mai scurt posibil se va constitui și organiza în cercul Pecica și va pune candidat. Alegătorii Români să nu-și fațăduiască deci votul nici în dreapta nici în stânga, căci steagul partidului național se va desfășura cu siguranță.

O icoană culturală.

În adunarea generală a despartământului Șimleu al Asociațiunii ținută și slab reușită în 3 August st. n. a. c. în Șomcuta-mare, cassarul reuniunii dl Andreiu Cosma și-a întregit raportul său cu o statistică care e o elocuentă dovadă a stării culturale unui larg ținut românesc.

Eată-le comunicate de raportorul «Gazetei Transilvaniei»:

Poporațiunea română de pe teritoriul despărțământului face 144,284, va să zică jumătate atâta, cât sunt Sașii din Transilvania, cari sunt 212 583; și aproape $\frac{2}{3}$ cât toți Românii din Bucovina, cari sunt 208 mil.

Intre 144.284 Români, amintiți mai sus, se află:

a) proprietari cu avere de peste 100 jugere 36 de inși, dintre cari membrii fundatori ai „Asociațiunii“ sunt 2, membrii pe viață 3, membrii ordinari 6, nemembrii 25.

b) *advocați* sunt 14, dintre cari membrii fundatori 1, membrii pe viață 1, m. ordinari 5, nemembrii.

c) *medici* sunt 4, dintre cari nici unul nu e membru.

d) *vicar* e unu, care este membru ordinar.

e) *protopop* sunt 12, dintre cari membrii pe viață 1, membrii ordinari 4, nemembrii 7.

f) *preoți* sunt 145, dintre aceștia m. ordinari 6, ajutători 3, nemembrii 136.

g) *funcționari de bancă* sunt 15, dintre cari membrii fundatori 1, membrii pe viață 1, m. ordinari 5, ajutători 3, nemembrii 5.

h) *funcționari publici* sunt 6, dintre aceștia membrii ordinari 1, nemembrii 5.

i) *notari comunali* sunt 15, dintre aceștia membrii ordinari 1, nemembrii 15.

l) *învățători* sunt cam 200, dar nu e nici unul membru; asemenea nu e nimeni membru dintre industriași.

Regretăm și din partea noastră detestabila nepăsare și apatie în care a căzut despărțământul acesta mare românesc, tocmai atunci când pe alocurea în situații mai grele, Românii se mișcă din respect pentru afirmarea lor culturală și politică.

În conducători să fie vina?

Din străinătate.

Reformele Macedonene. Luî «Berliner Tagblatt» i-se vestește din Constantinopol, că cercurile oficiale din Viena și Sofia n'au nici un motiv să fie mulțumite cu situația în Macedonia. Optimismul acelor cercuri nu se poate explica de cât din informațiile false sau exagerate, puse în circulație de cei dela Poartă. În interesul Europei însă nu este a se amăgi în continuu în privința chestiunii macedonene, ci adevărul cel mai desevirșit singur poate aduce serviciul statelor interesate.

Ear adevărul e acesta.

Acțiunea pentru introducerea reformelor n'a dat până acum nici un rezultat, pentru încetineala cu care se lucrează. Agenții instituți de puteri, abia au putut porni reorganizarea gendarmeriei. Din vastul program de reforme nu s'a pus în aplicare nici un singur paragraf. Arestații politici tot mai gem prin temnițele statului, deja s'a hotărât de mult eliberarea lor. Tot așa s'a întemplat cu Macedonenii refugiați prin munți și prin Bulgaria de groaza bandelor: nu s'a făcut nici un pas pentru repatrierea lor; din 35.000 de refugiați, abia s'au întors vre-o opt mii, ear aceștia și-au găsit căminul ruinat și devastat.

Ușor se poate întempla, ca Bulgarii macedoneni refugiați, pribegi, fără rost și fără hrană, să se organizeze în bande și să reia opera lor revoluționară. Munițiunii de război au destule, căci în Macedonia e foarte multă dinamită. Și nici nu se știe ce alta ar putea face acești Bulgari, căci reintorcându-se îi așteaptă persecuții crâncene din partea Turcilor.

Correspondentul numitului ziar berlinez crede că o nouă mișcare revoluționară a Macedonenilor fără adăpost n'ar fi tocmai

neplăcută pentru diplomația turcescă. Din contra, ar fi un motiv mai mult ca să-și fortifice granițele dinspre Bulgaria și dovedească puterilor cât de infructuoase rămân încercările de reforme.

Acelaș corespondent se plânge în contra agenților civili, cari pleacă în concediu, își petrec și săvârșesc ori ce altă muncă afară singura pentru care sunt dator: impunerea energică a reformelor.

*

Autonomia Albaniei. — Rapoarte din Constantinopole, din izvor neoficial, vestesc, că cercurile guverniale turcești se ocupă cu planul de a da Albaniei autonomie, pentru-ca astfel s'o sustragă de sub influența statelor străine, îndeosebi a Italiei, care în timpul din urmă prea și-a fost dat pe față dorințele de a se face protectoarea ei. Intre altele Albania autonomă va avea o adunare națională (dietă) cu deputații aleși de însăși poporațiunea: dieta va alege pe funcționarii provinciei (afară pe guvernator, pe care îl va numi Poarta): contribuție încasată în Albania rămâne pentru acoperirea trebuințelor ei, ear' cât nu s'ar ajunge pentru clădirea de drumuri, căi ferate etc., sumele necesare i-se vor da din vistieria imperiului. Corpul ofiteresc și instructorii armatei albaneze, ce va fi să se înființeze, va fi recrutat dintre oficerii de naționalitate albaneză din armata turcescă; se vor bate monede albaneze cu chipul sultanului, ear' pe revers cu emblema Albaniei și cu inscripția: În Albania. În caz de război Albania va avea să pună la dispoziția Turciei 35 regimente sub comandant de naționalitate albaneză; în caz că Albania va fi atacată din partea oricărui stat european, Turcia are s'o apere cu armata teritorială și cu marina de război a sa; afacerile interne le va rezolva în sfera sa de competență guvernul albanez, având a se cere intervenția și sprijinul Porții numai în chestiuni de natură mai delicată și deficilă.

Se știe că cel mai aprig competitor la Tronul Albaniei este prințul Jean Allardo-Castriota.

Războiul ruso-japonez.

Mersul înainte al Japonezilor pare a fi mai însemnat de cum îl arată depeșele. Ziare franceze vorbesc de apropierea de Mukden și din Tokio ni se spune că se așteaptă luptă hotărâtoare la Liaoiang. Sfârșitul campaniei pare mai apropiat, de cum se credea. Port-Arthurul nu va ține mult, Rușii au fost bătuti la Haiceng și Kuroki a înaintat departe spre Nord. Kuropatkin e într'un cerc de fier. De-ar și scăpa din împresurare, cu ce puteri ar purta războiul? Odată ce Japonezii vor fi stăpâni pe toate liniile de comunicație și Kuropatkin va fi nevoit a se retrage la Tienling în cartiere de iarnă. Pe lângă alte greșeli ale Rușilor, acuma se mai vorbește slăbirea armatei lui Kuropatkin prin trimiterea de oști multe la Vladivostok. Se vede că se plănuiește vre-o întreprindere nouă contra Japonezilor, dar, până la una alta, Kuropatkin va fi slăbit.

Londra, 9 August. O depeșă din cartierul general al lui Kuroki sosită ziarului «Daily Mail» vestește următoarele: Situațiunea dela ultimele lupte încoace nu s'a

schimbat în mod mai esențial ci este aceea.

Cartierul principal al Japonezilor a mutat mai înainte spre Tiensuitien. car află la o îndepărtare de circa 25 mi. Liaoyang. Rușii s'au retras până la Ha luând mesuri pentru rezistență. Dum a fost auzit între Tovan și Liaoyang bombardament de tunuri vehemente, i-se raportează lui Daily Mail timpul favorabil.

Londra, 9 August. Din cartierul neral al lui Kuropatkin i-se telegrafa lui Daily Mail, că între Tovan și Liaoyang continuă un strașnic foc de artilerie. bat mereu în retragere. În părțile ac indigenii sunt foarte indignați de faptele Rușii le profanează bisericile, chipurile sântele folosesc ca table de tir (Faptele tîneste! Tot așa făceau și Turcii în război greco-turc la 1897 în Tesalia. N. R. schinguesc pe bărbaiți pacnici, ear fene le răpesc.

Tokio, 9 August. (Reuter). Cerc militare de aici se pronunță cu multă patie pentru Kuropatkin, care între cerurile continue ale Japonezilor a totuși fără catastrofă mai mare să se tragă până la Liaoyang. Ce-i drept retragerile sale a stricat „autorității“ a avut o rea influență asupra trupelor dar a reușit să scape armata de mare ricol. Așa se vede, că Kuropatkin de Dașitșao a voit să țină drumul Japonezilor în urma înfrângerilor neașteptate însă aripa stângă și la apropierea armatei Takusan, Kuropatkin a fost silit să cueze rënd pe rënd Inkau, Haitșeng și civang. Decisiunea se așteaptă cu probabilitatea la Liaoyang. Kuropatkin nevrënd va fi silit să primească Armata lui Oku și Nodzu împing armatei lui Kuropatkin tot mai spre Nord. Kuroki, deja în apropierea Rușilor, până momentul când să se amestece și el, când Inkau a fost luat, transportarea pelor se face foarte ușor.

Paris, 9 August. Semioficioasa «Rusă» aduce vestea telegrafică, că general asupra citadelei Port-Arthurului început erî.

Londra, 9 August. În Port-Arthur domnește o liniște aproape mortală. Preliile cu tot pericolul de moarte, care nînță pe cei închiși în fort, sunt de mult un obuz căzând în piață morî 16 oameni. Toate beuturile spirituoase au fost sechestrate pe seama soldaților se îmbărbătează soldatul rus la luptă cnuta și cu vutki N. Red.). În oraș circa 19 prizonieri japonezi. Mai mulți onî au fost executați.

* Serviciul de informațiuni al Japonezilor

Organizarea și iscusința serviciului de informațiuni, care este în război unele cele mai importante ramuri ale atribuțiilor statului major general, merită în adevăr atențiunea.

După cum rezultă din fapte, Japonezii foarte bine informați de tot ce se petrece în război. Li cunosc forțele pe apă și pe uscat, porturile și în fortărețe, distribuția forțelor sătențiile și planurile pe cari el le aduce rënd. Cnosc și ordinul de bătae al adversarului. Nu exagerează, nici nu micșorează valoarea acestuia, a cărui stare morală de sigur că a fi recunoscută de toți și care în cel mai piat timp va ieși și mai bine la iveală decît fost cazul până acum.

De alt-mintrelea, în serviciul lor de informații, Japonezii sunt ajutați mult de unele împrejurări importante: — cunosc din ultimele lor campanii țara și oamenii din Coreea, cunosc țările și punctele de debarcare și se bucură mai mult s'au mai puțin de simpatiile adversarilor. De asemenea nu crută nici banii când e vorba de servicii plătite.

Aproape e de neexplicat, de ex., că Japonezii își fac mobilizarea tot-deauna ținând în seamă că graba strică treaba; așa dar o fac încet. Se pare că știu să prețuiască pericolul la care se expun prin aceasta, dar în tot cazul mai puțin avantajul ce le-ar fi impus forța covârșitoare în ce privește rezezițiunea procedurii și asigurarea succesului lor. Ei cunosc toate întăririle din Port-Arthur. Șir-tenia și ferirea lor de ispită porcede în parte din acest izvor.

Japonezii nu se mulțumesc cu un serviciu de informații pasiv; ei induc în eroare pe adversar și prin știri false. Un vâl des este întins asupra propriilor lor operațiuni, care se ridică numai atunci când nu va mai trebui să se țină nici un secret deoarece ce nu se va putea ajunge la vre-un succes prin contra-măsuri. Ei se joacă cu cărți ascunse, pe când jocul adversarului le stă pe față înaintea ochilor. Ei se servesc și de informațiile Chinezilor, adversarii lor de odinioară, ear' acum amicii lor, și a căror atitudine neutră este așa de problematică.

După-cum Japonezii imitează pe Prusieni în toate, ast-fel și în serviciul de informații. Ca și Prusienii în 1870—71, ei sunt pretutindeni și în câmp. În serviciul de informații cavaleria lor aduce puține foloase sau aproape de loc. Ea e puțin numeroasă și slabă; ea nu poate ține piept cu aceea a Cazacilor. Ceea-ce în această privință le lipsește din ce aveau Prusienii, Japonezii știu să o înlocuiască prin combinațiuni foarte iscusite și prin calcule de probabilități aproape mai tot-deauna reușite. Un serviciu de informații astfel organizat se aseamănă cu sîta paijenului care își întinde firul departe și își croește pânza aproape de nepătruns.

Munca așa cum o desfășură Japonezii, merită să fie recunoscută și din partea acolora care le-ar fi adversari. Ea se face serios și aspru, dar liniștit și cu încetul. Ea se urmărește din toate puterile și ține seamă de toate precauțiunile.

Japonezii se folosesc de toate experiențele războiului a căror amărăciune le-ar face acum pe spinarea lor. Dela ele se îndeamnă și se fac precauțiuni. Astfel puterea lor nu se îndoiește, nici nu e împinsă în făgașe false.

Evident că statul major japonez stă în înălțimea misiunii sale, — el cunoaște, apreciază și plănuiește în cunoștință de cauză și cu prevedere. Pe lângă aceasta e modest: e un sprințel al comandanților iar nu e cărjă a lor.

(Din studiul: „Războiul din Asia Resăriteană“ în „Die Zeit“).

INSTRUCȚIA ÎN JAPONIA.

În privința instrucțiunii, Japonezii au făcut în ultimii ani progrese imense, deși în unele privințe sunt pe o treaptă mai inferioară.

Astfel la universitatea imperială din Tokio în ultimul an au fost înscriși numai 3121 studenți, iar la universitatea din Kioto 491, deși populațiunea Japoniei este de 46 milioane. Numărul profesorilor la aceste 2 universități este de 314, prin urmare un profesor la 11 studenți. Japonia are afară de cele 2 universități, încă o școală normală de agricultură, care dă rezultate slabe, mai cu seamă dacă luăm în considerare, că agricultura fiind izvorul principal de bogăție al Japonozilor, ar trebui să i-se dea o atențiune deosebită. La această școală sunt 6 profesori cu 31 elevi!

Afară de încă 2 școli normale superioare pentru bărbai, cari au fost vizitate de 780 elevi, există și o școală normală superioară pentru femei în care au fost înscrise în 1902 956 eleve. Există apoi o școală superioară și o altă normală de comerț cu 66 profesori și 870 elevi, pe urmă școli speciale de medicină, de arte și meserii, superioare și inferioare, o școală de limbele străine, care a fost vizitată de 642 elevi, școală de muzică, de bele arte și chiar și o școală pentru surdo-muși. În fine mai există o școală — Gakushiu-in — în care nu poate intra decât numai fi de nobil, care are 84 profesori și 697

elevi, deci un profesor la 8 elevi, și o altă școală pentru ficele de nobili cu 20 profesori și 496 eleve.

Numărul total al profesorilor ce funcționează la universități, licee, gimnasil și școli speciale este de 1203 japonezi și 72 străini, iar numărul elevilor și elevelor este de 14209, dintre 1048 bursieri și 13161 cu plată.

Sunt bursieri foarte mulți la universitate (249), la școala normală superioară (522) și 451 fete dela școala normală superioară.

Pentru militari există o școală superioară militară cu 37 profesori și 115 auditori, școli de artilerie și geniu de pirotehnie, de intendentă, de muzică, etc. În total sunt la școlile militare 581 profesori și 11.344 auditori. Din aceștia 1191 sunt pe spesele proprii.

Pentru marină există școli speciale, ca școala superioară de marină, școala navală, școala de mecanică, școli medicale de marină, școala de construcțiuni navale, etc. La școlile de marină sunt 198 profesori cu 969 auditori.

La ministerul de comunicațiune mai există o școală navală de comerț și alta de poștă și telegraf.

Toate școlile de cari s'a vorbit sunt fondate de Stat cu profesori plătiți din budgetul Statului.

Afară de acestea mai sunt numeroase școli particulare, cari sunt vizitate de un număr însemnat de elevi și eleve. Numărul elevilor și elevelor din școlile secundare este de 77.994, iar numărul profesorilor de 3726.

Învățământul primar încă este dezvoltat. Sunt în total 26.836 școli primare publice și private, pe când numărul elevilor este de 2.785.697 iar al elevelor 1.897.901, total 4 milioane 683.598 copii. Se repartizează deci pe o școală 174 copii, de unde urmează că numărul școalelor e încă foarte restrâns.

Guvernul japonez a căutat să dea bibliotecelor o dezvoltare cât se poate mai mare. În 1895 erau numai 35 biblioteci cu 399.731 cărți japoneze și chinezești și 41.303 cărți europene, în 1900 din contră erau 43 biblioteci cu 474.528 cărți japoneze și chinezești și 51.443 cărți europene.

Dela Germani au împrumutat așa zisele Kindergarten (Grădine de copii) precum și asile de copii. În aceste asile se aflau în 1902: 23.141 copii cu 899 femei supraveghetoare.

Veniturile școalelor publi e provenind din taxe și alte resurse accidentale sunt de 8.6 milioane yen, pe când cheltuelile pentru personal și material se urcă la 35.4 milioane yen.

Multe școli publice au o avere proprie. În anul 1902, terenurile de cari dispuneau aceste școli, aveau o valoare de 14.2 milioane yen, clădiri înșiși 38.5 milioane yen, cărți, instrumente 10.7 milioane yen, total 63.5 milioane yen, adică 165 milioane lei.

Afară de acestea școlile mai dispun de fonduri speciale, ca bani în numerar, clădiri etc. în valoare de 9.2 milioane yen.

În anul 1901 erau în toată Japonia 944 jurnale și reviste.

Pentru a ne face o idee de mișcarea intelectuală a Japoniei vom cita câte-va cifre de o importanță deosebită. În cursul anului 1901 s'au tipărit 18.281 uvrage, dintre cari 18.170 lucrări originale și 111 traduceri. Traducerile au fost luate mai cu seamă din domeniul pedagogiei și medicinei.

Dintre lucrările originale s'au tipărit în măsură mai mare uvrage tratând despre drept și administrație: 1199; despre agricultură: 1421; despre religione: 1104; despre pictură 1192; despre statistică: 287; despre economia politică numai: 61; despre poesia Japoneză: 422; romane: 457; dicționare: 75; știința militară: 249, etc. etc.

Cu privire la cultul Japonezilor, sunt mai multe secte. În total sunt 12 șefi de secte ai Schinduismului și 49 de ai Budhaismului. Secta Schanduismului are 169 temple de rang superior, 57.902 temple mari districtuale și 138.287 alte temple. Numărul preoților acestei secte este de 891.507.

Secta Budhaimului are 71.051 temple mai mari.

Numărul preoților acestei secte este de 63.177 preoți superiori și 48.038 preoți inferiori.

Sunt însă și 1035 bisericel, capele eclesiastice de religiunea creștină.

La acestea funcționează ca preoți 1963 Japonezi și 358 străini!

NOUȚĂȚI.

ARAD, 10 August 1904.

— **Monarchul la Marienbad.** Din Viena se telegrafează următoarele: Regele va călători la 15 August conform dispozițiilor luate la Marienbad pentru a face aici o vizită regelui englez Edvard. După amiază se va da la Majestatea Sa în onoarea regelui un prânz de curte. La 17 c. dimineața monarchul va face mai multe vizite la Karlsbad, întorcându-se încă în aceeași zi la Ischl.

— **Aniversarea încoronării pontificelui Piu X.** Din Roma se telegrafează: În cercurile Vaticanului se vorbește, că papa din incidentul aniversării încoronării sale nu va acorda audiența cardinalilor, din cauza că la astfel de recepții pontificele este silit să rostească o alocuțiune, în care face tabloul situațiunii. Cum aceasta însă mai este una dintre cele mai satisfăcătoare, sântul părinte mai bine evită să se pronunțe, ca nu cumva raportul dintre Vatican și Franța să se înăsprească și mai mult.

— **P. S. Sa Episcopul N. Popa** din Caransebeș, a plecat pentru restaurarea sănătății sale Duminecă dimineața cu trenul accelerat la Karlsbad.

— **Archiducele Francisc Ferdinand la Sinaia.** Sosirea moștenitorului tronului austro-ungar la Sinaia, cu care ocazie va lua parte la o mare vânătoare organizată de principele Ferdinand al României, a fost fixată definitiv pentru cursul lunii Septembrie.

— **Împăratul Vilhelm ca moștenitor.** Din Paris se anunță, că un cetățean cu numele *Parvilher* a testat împăratului Vilhelm colecția sa de tablouri și gobeline. Împăratul însă n'a primit donațiunea, și astfel colecția admiratorului lui Vilhelm va trece în posesiunea muzeului din Paris, fiind că și testatorul s'a îngrijit, că la casă împăratul ar refuza să primească colecția, aceasta să fie proprietatea muzeului Louvre.

— **Cununie.** Ni-se anunță cununia domnului Ioan Pipoș cu domnișoara Maria Tănăsescu, celebrată în ziua de 11 Iulie 1904 în Brăila.

— **Afacerea renitentului episcop de Laval.** Din Paris se vestește, că conform știrilor sosite din Roma episcopul de Laval *Geay* va fi solemn excomunicat cu rostirea numelui său, dacă suspendat fiind a divinis, va mai cuteza să îndeplinească funcțiile, pentru a căror săvârșire nu mai are drept. Excomunicarea aceasta este una dintre cele mai grele pedepse, așa, că până și credincioșii, cari vin în atingere cu un astfel de excomunicat, ipso facto sunt excomunicați.

— **Schönerer și monarchul.** Din Praga se scrie despre pangermanul deputat din Reichsratul Austriei Schönerer următoarele: Orașul Eger din Bohemia a decis, să invite pe monarch din incidentul călătoriei sale la Marienbad, să cerceteze și orașul Eger. Când Schönerer prinse veste de asta, numai de cât telegrafa primarului orașului, declarând, că la casă monarchul va fi primit oficios, va renunța la cetățenia de onoare. Din fericire monarchul n'are de cuget să meargă la Eger, și astfel orașul scapă de o mare nefericire, ce l'ar putea ajunge prin renunțarea deputatului lor fără tact, și fără gust, la cetățenia de onoare.

— **Atentatorul lui Plehve.** Lui „*Echo de Paris*“ i-se anunță din Petersburg: Se afirmă cu toată hotărârea că indentitatea persoanei atentatorului a putut fi stabilită. Duminecă s'au făcut alte două arestări.

— **La Tușnad!** Acum pe vremea căldurilor tropicale refugiul cel mai plăcut și răcoros îl putem afla în mijlocul secularului brădet al Tușnadului. Pân'acum 746 de oaspeți au cercetat băile. De prezent petrec acolo următorii Români.

Avram Honovici privatier, Botoșont, Aurel Beleş inginer, București, d-na Vasil Stănescu inginer, București, Smaranda Micăilescu, București, d-na Floare Abramovici, Botoșani, d-na Constantin Ghenciu, Brăila, D. Boteanu, Roman, A. Christof, Focșani, Hotineanu Mazovici locotenent, Teucui, C. T. Radulescu privatier, București, Conopan Onoriu preot gr.-or., Torontál-Ozora, Ioan Antoniu, contabil, Berlada, George Martha privatier, Ploiești, M. Popescu privatier, București, S. Roiu profesor, Roman.

— **Romanul unei archiducese.** Nu de mult se vestește, că archiducele *Ferdinand Carol*, care voia să ia în căsătorie pe fiica profesorului de universitate din Praga *Zuber*, și care a fost trimis în voiaj — probabil pentru a uita amorul, în 6 August își va recupe postul de comandant al diviziei de cavalerie în Praga. Acum să vestește că concediul archiducelui a fost prelungit afirmative din cauza de morb. Mai la înțeles: din cauza că archiducele încă n'a putut uita.

— **Frați fraticizi.** În comuna Györvár din comitatul Vas, doi frați, cum se vestește din Sabaria (Szombathely), unul de 16 ani, celalalt de 13 ani, au omorât pe părintele lor, un econom în bună stare cu numele Iohann Gotthard. Tăranul era să se cunune zilele trecute cu mireasa sa, Agres Kovács, dar fii s'ei se opuneau cu toată tăria căsătoriei a dona a tatălui lor, temându-se că femeia lui va moșteni averea. Tăranul însă nici n'a voit să știe de opunerea fiilor s'ei. Mercuria trecută a cumpărat trusoul, luând toate măsurile pentru ținerea ospetului. Vineri înainte de amiază cei doi fii au intrat în odaie la părintele lor, *provocându-l să părăsească gândul căsătoriei*. Bătrânul însă indignându-se de atâta cutezanță din partea celor ce nici din pene n'au eșit, până ce vor să reguleze pe dătorul lor de viață, a scos simplu afară pe baiii, cari s'au aruncat asupra bătrânului lor părinte, și cu o sâlbaticie bestială l-au omorât. Ucigașii minorii s'au anunțat de bună voie la judecătoria din Vasvár.

— **Filorușilor.** Guvernele și toți cei ce atârână de ele arată puternicul vecin rus cea mai sinceră simpatie și au pentru el cele mai frumoase cuvinte. Țarul e aproape și Mikadul e departe. De altmintrelea, dacă manifestațiile acestea de simpatie pe cari curtea rusească le primește dela cancelariile amice, sunt sincere, rămâne să se vadă. Oamenii informați afirmă că acolo unde în fața ușilor deschise resonă jurăminte de credință, în dosul ușilor închise se rîde vesel de pagubele suferite. Popoarele nu trebuie să colaboreze însă la aceste mici comedii. Opinia publică trebuie să spună verde că simpatisează, e adevărat, cu poporul rus încâtușat dar nu poate suferi Rusia oficială, pe purtătorul tipic al unui sistem de opresiune națională, politică și socială. Efectele acestui sistem în Polonia și în provinciile răsăritene, administrațiunea brutală polițienească, maltratarea tinerimei universitare, cruzimile din Kișineu, înăbușirea culturii de o parte, răpire de teritorii pe de alta, ear în fond mormântul înspăimântător al orî-cărei cugetări și critice libere: Siberia — ce drept ar avea un astfel de stat la simpatiile lumii civilizate? Japonia e un stat asiatic cu constituționalism european; Rusia e un stat european cu despotism asiatic.

Acu desigur că nu este greu de ales. Și cel-ce totuși a putut încă să stea la îndoială a trebuit să fie lămurit prin primele evenimente ale războiului. Chipul isteț, vioiu și modern de conducere a războiului al Japonezilor stă în contrast bine-făcător cu acela în care greoiul uriaș rus merge la războiu. Și el să fie pionierul Europei în contra Asiei? Tonul gălăgios al ultimelor comunicate ruse, acest ton al inocenței năcăjite de „Japonezii obraznici“ este

cel mai lipsit de gust din câte s'au văzut vreodată în publicistica de stat. Aceasta nu poate stîrni nici măcar compătimire, dar de unde simpatie. E nostim însă că în dosul panslaviștilor cari vorbesc despre misiunea culturală a Rusiei, calcă și pangermanii, cari de frica unui pretins „pericol galben“ fac acelaș lucru. Radicalii germani ca și socialiștii creștini par a găsi o înrudire îndepărtată între japonezul galben și brunetul evreu. Făcând abstracție de astfel de capete sucite, toți oamenii civilizați și cuminiți trebuie să considere pericolul ce i-ar amenința dinspre răsăritul Europei ca mult mai serios pentru multă vreme decât cel-ce se ivește în Extremul-Orient. Cine vede în autocratia rusă o putere dușmană culturii, trebuie să salute Japonia ca pe un stat amic al culturii.

— **Atentat contra președintelui din Uruguay.** Din Montevideo, capitala republicii Uruguay se telegrafează, că în momentul, când președintele *Battley Ordon* trecea prin oraș, sub trăsura a explodat o mină, care n'a cauzat nici o stricăciune, și astfel președintele a scăpat teafăr.

— **General considerat de șpion.** O veste amuzantă vine din Triest. Generalul italian *Garmagnola* zilele astea a făcut studii de teren la hotarul italian pentru ținerea manevrelor apropiate, când în toiul lucrărilor sale a fost surprins de polițiștii italieni, cari l'au considerat de șpion austriac și l'au deținut. Constatându-se greșeala, generalul a fost eliberat.

— **Șpion japonez în Rusia.** Din Petersburg se anunță, că în apropierea Moscovei pe linia Moscova-Kursk a fost deținut un Japonez în momentul, când desemna construcția de fer a podului peste care trece trenul. Planurile și desemnurile aflate la el îl faceau suspect năntea Rușilor, că este vr'un șpion japonez.

— **Expediția de nord a ducelui de Monaco.** Din Paris se vestește, că ducele *Albert* de Monaco își dă silință să organizeze o expediție de explorare la nord, care ar avea să plece de pe insulele Bennett. Ducele din cauza bătrânețelor nu va lua parte la expediție, ci va suporta numai speșele, cari vor fi de un milion și jumătate franci. Planul expedițiunii a fost construit de Charles Bénard, care va fi și conducătorul expedițiunii.

— **Revoluție de palat în Petersburg?** *Rappel* din Paris publică dela corespondentul său din Viena o știre de senzație, conform căreia în cercuri diplomatice vieneze se vorbește, că partidul ultra-conservator dela Curte, care precum este știut, este foarte puternic, nu este mulțumit cu guvernarea împăratului *Nicolae II*. Camarila rusească anume este de credință, că Țarul nu procede destul de energic față cu revoluționarii și mișcarea acestora. În cercurile acestea afirmative s'a adoptat planul, să lipsească pe țar de tron, și să ridice în locul acestuia pe fratele împăratului pe tron. Așa se vede căpe bietul țar nu numai teroriștii, dar și oamenii, în cari el are mai mare încredere, îl amenință cu perzare.

— **Nou omor politic în Rusia.** Din Petersburg se telegrafează, că în Nahicevan, guvernământul Erivan din Caucaz, funcționarul în retragere Mihail Kusniețov ziua la amiază a fost strâpuns cu pumnalul. După săvîrșirea faptului, ucigașul a scos un revolver, impușcând de trei ori în aer, așa că nime nu a cutezat să se apropie de el. Atentatorul profitând de spaima privitorilor, a fugit.

— **Flota americană în Turcia.** Agența Havas anunță din Ville-Franche că flota statelor unite americane a sosit în portul dela Smirna.

— **Englezii în Lhasa.** Expediția Englezilor în Tibet a sosit la 3 August înainte de amiază la Lhasa, capitala Tibetului, pe care au luat-o, fără să întâmpine rezistență.

— **Alegerea de deputat în Anglia.** La alegerea de balotagi în Reading a fost ales cu 4770 voturi deputatul liberal *Isaac Rufus*, primind adversarul său *Kayser*, deputat conservator 4540 voturi. La alegerea din 1900 liberalul *Palmer* a avut 4493 voturi, ear *Kayser* 4353.

— **Atragem atențiunea re a p. t. binevoitorilor public de dame asupra inseratului dlui *Hajos Lajos* farmacist în ARAD (Pécskai-út).**

— **Recomandăm în deosebită atențiune publicului românesc prăvălia și atelierul dlui *Hartmann Pâi* (Boros Béni-tér nr. 161 em. de porțelan și maiolica. Aci se primesc comenzi și pictare de vase de porțelan și maiolică după dorință. Aci se pot căpăta tot felul de vase de prânz, de dejun, de teă etc.**

Telegramele zilei.

Sofia. — Aseară a fost atacată prăvălia de lângă Sofia.

Sentinela a fost rănită cu un glonț. Sămotul detunării a alarmat compania de gardă, care s'a luat după atentatori.

Londra. — Camera Lorzilor. — Punzând la o întrebare a lordului *Newton* marchizul *Lansdowne*, ministrul afacerilor străine, a declarat că nu este motiv de se crede că demersurile ambasadurilor austro-ungare și Rușii din Constantinopol privești înmulțirea ofițerilor străini din darmeria macedoneană s'ar fi făcut pe cuns de celelalte puteri.

De altfel ministrul afacerilor străine crede că Poarta se opune la această înmulțire.

În ce privești situațiunea generală a Macedoniei, ministrul își exprimă credința că s'a manifestat îmbunătățire, care de mod lent, face însă reale progrese.

Felurimii.

Bunătațe de inimă. Ducele de *Montenapoli* câștigă odată la jocul de cărți o sumă mare.

Domnul care sta alături zise unul prietenului său:

— Uite o sumă cu care a-și putea să plătesc datoritiile și să fiu fericit.

— Uite-o, domnule, — zise îndată ducelui — te rog ia-o. Îmi pare rău numai că nu e mare.

Intr'o zi, pe când ducele se preumbla în câmp în apropiere de Tuluza, însoțit de alt gentilom, începură să vorbească de fericirea relativă la diversele stări sociale; erau de vădit aceia cari stau sus, sau aceia cari stau în stare proastă.

— Oh, dar eată-te colo, — întrerupse unul, cele arătând pe patru țărani cari își mănâncă codrul de pâne la umbra unui pom, — să să ne scoată din încurcătura.

Zicând așa, se apropiară de ei și, cu un curtenie, ducele îi întrebă:

— Sunteți fericiți, băeți?.. Ia spunet-mi vă rog!

Trei din ei spuseră că, mărghinându-se câte-va jugăre de pământ pe cari le moștăseră dela părinții lor, nu doriau nimic altceva.

— Și eu, — adăugă cel de al patrulea — să-mi răscumpăr o parte din moștenirea mea, cută în alte mâni, din pricina mai multor norociri întâmplare familiei mele.

— Care va să zică, dacă ai putea răscumperi, te-ai crede fericit?

— Atât de fericit, dle, cât poate să omul cel mai fericit din lumea asta!

— Și cât te-ar costa această răscumpărare?

— Întrebă ducele.

— Două sute de lei, dle.

Atunci ducele întorcându-se spre unul locotenentului s'ei, zise:

— Dați'i suma aceasta, ca să pot să vă astăzi am avut mulțumirea că am făcut un fericit.

Culmea servilismului. Conte *Beudant* director general al poliției din Petersburg întorcându-se într'o seară dela club, băgă

...că a pierdut, sau că i-se furase portofoliul care între altele, conținea și o sumă destul de rotundă.

Dece ordin subalternilor săi să facă cercetări, și cu adevărat ei, peste două zile îi adu-se suma întreagă fără de hârtii și de portofoliu. El laudă pe agenții și nu se mai gândi la pierderea asta.

Când peste două săptămâni, marele fu surzinderea, găcind portofoliul în paltonul său și între căptușală și postav din buzunarul său.

Descoperi atunci că impiegații de poliție au pusă între ei o colectă și și dăduseră suma mai mare, ca să se pue în evidență dibăcia și încredința lor.

Contele, ca un adevărat funcționar rus își iși totți banii.

Ingenuitate copilărească. Mozart, când era copil, făcu prima călătorie cu tatăl său Leopold, cel-maistru al capelei arhiepiscopale din Salzburg, din orașul acesta natal la Viena, și fu prezentat împărătesei Maria Terezia.

Copilul sări pe genunchii împărătesei și sărută cu dragoste.

Marea femeie zîmbi și-i plăcu această literatură copilărească.

Peste un an, în timpul șederii sale la Paris, micul Mozart vru să facă același lucru cu arhizisla de Pompadur.

Dar aceasta îl opri, și atunci copilul întrebă:

— Cine e dama asta care nu vrea să mă sărute, când m'a sărutat împărăteasa mea?

ECONOMIE.

Arad, 10 August.

Maș multora. Zi de zi ne vin scrisori, în

suntem întrebați că află-se în Arad de vân-
zare cucuruz și cu ce preț? Răspundem aci tutu-
ra că am intrat în legătură cu o firmă mare
de Arad care vinde azi cucuruzul cu 8 fl. mm.
pe wagon, cu termen de livrare Octombrie. Cei
care doresc să aibă cucuruz, trimițând 3—400 cor.
la administrația noastră ia asupra sa însă-
șurarea, să lege în numele lor contract cu firma
menționată, care oferă toată garanția.

*

Cum să ne ajutăm în actuala mare lipsă de nutreț?
(Urmare și fine).

5. **Muștarul alb** se sămăna de mult în Germania și-l folosesc cu scopul de a-l da vacilor ca lapte și-l sămăna primăvara sau vara. La noi în timpul acesta suferă mult de pureci; însă dacă sămăna la sfârșitul lui August sau la începutul lui Septembrie dacă timpul e cât de cât favorabil, pe toamna târziu putem avea o frumoasă cantitate de nutreț verde, căci gerurile dacă nu sunt prea mari, le supoartă bine. Pe câmpia Ungariei arareori succede. Cu acest nutreț putem avea vitele noastre până târziu toamna, cu el se poate perioada nutrețurilor verzi, însă nu e bine să punem verde în jărădă cu scopul de a-l încalca, căci devine iute și nu-l mănca vitele. Se sămăna la finea lui August sau la începutul lunii Septembrie în rânduri cu intervale de 20—30 cm. ori se sămăna resfirat. Dacă se sămăna resfirat, la un juger ne trebuie 15—18 kgr. de sămăna; iar dacă se sămăna în rânduri, atunci ne trebuie 12—15 kgr. La 6—7 săptămâni, după-am sămănat, se poate cosi și poate da un juger 60—80 de măji metrice de nutreț verde.

6. **Iarba ranet** sau trifoiul galben, un fel de trifoi selbatic; are avantajul, că crește în orice timp, însă la secetă nu dă înainte, drept aceea se sămăna în Septembrie, când putem aștepta că vremea va fi prietă pământului cel năsipos. La 7—8 săptămâni după-ce l'am sămănat îl putem cosi.

Se poate sămăna în rânduri cu intervale de 15—18 cm.; dar noi îl sămănam resfirat. Dacă sămăna în rânduri, la un juger se recer 9—12 kgr.; iar dacă se sămăna resfirat, se recer 12—15 kgr. de sămăna.

Afară de varietatea de rind, mai este o varietate numită „gigantică“, dar aceasta e mai pretențioasă în ce privește solul și se recere mai multă sămăna.

Se poate da vitelor verde ori uscată, ori că se poate pune verde în jărădă cu scopul de a se încalca. Pe un juger putem face 25—35 măji metrice de nutreț verde ori 8—15 măji metrice de fân. Nu supoartă gerul, drept aceea trebuie să-l dăm vitelor ori să-l punem verde în jărădă înainte de ce cade bruma.

7. **Amestecul de mazere de primăvara și de orz de toamnă** este asemenea potrivit pentru a-l da verde vitelor până toamna târziu și dacă nu-l putem usca, îl punem verde în jărădă.

Acest amestec se poate sămăna așa, că la un juger punem 1 litru de mazere de primăvara și 1/2 litru de orz de toamnă. Sămănam în iulie ori în August în rânduri cu intervale de 20—27 cm. ori resfirat. După-ce am sămănat, trebuie să grăpăm și încă odată trebuie să grăpăm după-ce a resărit. Dacă timpul e favorabil, în Noembrie se poate cosi și putem căpăta o cantitate mare de nutreț; iar ceea-ce ne mai rămâne și nu-l mai putem usca, îl punem verde în jărădă.

În cursul iernei cotoarele mazerei per, iar orzul rămâne și în primăvara viitoare îl putem da vitelor verde ori îl lăsăm să crească și să producă sămăna. Un alt chip de a ne ajuta în lipsa de nutreț este ca să începem primăvara cât se poate de timpuriu să dăm vitelor nutreț verde; drept aceea trebuie toamna să sămănam astfel de nutrețuri, cari primăvara le putem cosi de timpuriu. Ast-fel de nutrețuri sunt: Secara de nutreț, trifoiul încarnat, mazărica selbatică mesteacă cu secară, amestecul de mazere de toamnă de mazărică de secară și de orz de toamnă și amestecul de secară și de rapiță, numit amestec de Keszthely.

*

8. **Secara de nutreț** se sămăna întru-cât se poate în pământ de nou îngrășat cu gunoi. Se sămăna mai des de cât de sămăna și se cosește de timpuriu primăvara până-ce nu i-a dat spicul. Nu este potrivită pentru a se face fân, dar este cel mai de timpuriu nutreț de primăvara, care să dăm vitelor până-ce vine a se da amestecul de toamnă.

9. **Trifoiul încarnat.** Având scurt timp de vegetațiune, este foarte potrivit a se sămăna între două cereale. Se face mai în tot felul de pământ dacă nu e umed, în toate pământurile prealutoase și năsipose, în cări din cauza că stratul roditor e prea supțire, trifoiul și luțerna nu se face. Mai bine se face în pământul lutos-năsipos. După experiențele de până acuma, în cas dacă sămănam trifoiul la finea lui August la câmpie la începutul lui Septembrie și dacă fiind timpul favorabil se poate întâri toamna, nu trebuie să avem teamă de ger. Să nu ne grăbim cu sămănatul, căci dacă crește prea tare, iarna sub neaună se astupă; din contră în locuri mai reci se sămăna mai de timpuriu, ca să se poată întâri toamna și astfel se poată suporta iarna. În ținuturi foarte reci muntoase și expuse nu, se recomandă a se sămăna. La un juger catastral se recer 15 — 20 chlg. dacă sămănam cu mână și 12 — 15 chlg. dacă sămănam cu mașina în rânduri. Înainte de sămănat îndată după ce am cosit cerealele de primăvara, ori alte plante de primăvara, arăm pământul până la adăncime mijlocie (16 cm.) și sămănam în resfirat cu mână.

Nu este permis să paștem toamna trifoiul răsărit. Trifoiul încarnat nu trebuie cosit până ce nu e deplin în floare. Deplin e în floare în prima jumătate a lunii lui Mai.

Primăvara crește încet, dar apoi crește repede. Produce mai puțin decât trifoiul și luțerna nici nu este așa de nutritor ca acestea, se lemnește de grabă, la început animalele din cauza frunzelor peroasă nu-l mănca, însă după ce se obișnuesc, îl mănca cu destula plăcere. După ce l-am cosit putem sămăna cucuruz timpuriu cucuruz de nutreț de vară, ori că să ogorește pământul de nou pentru rapiță sau pentru cereale de toamnă.

Datele principale referitoare la producerea plantelor de mai sus le arată tabela de la vale Greutățile ținerii vitelor peste iară le putem învinge și prin aceea, că utilizăm toate acele soiuri de nutreț, cari în ani normali de rând nu le dăm vitelor sau pe cari numai animalele în mare lipsă le mănca. Le utilizăm așa, că le pregătim mai înainte prin aceea, că le punem în jărădă cu scopul de a-le încalca și ca să se încalce mai

înainte le udăm cu apă. Tuleii spre scopul acesta îndată după-ce am cules cucuruzul desfăcând snopi, îi punem în jărădă. Dacă tuleii se încalcesc prea tare, atunci îl acoperim cu pământ precum de asemenea am arătat la timpul său.

Frunzele de sfeclă și capetele de brozbe de zahăr se dau de rând toamna, deși puse în jărădă sau în prizme sunt nutrețuri bune și animalele le mănca iarna cu plăcere. Frunzele de sfeclă și capetele de sfeclă de nutreț le punem astfel în prizme, că facem o groapă de 2 — 2 1/2 m. de lată, de o lopată de adăncă. Lungimea poate diferi. În groapă făcută punem frunzele și capetele de sfeclă și când încep a se încalca, le acoperim cu un strat de pământ de 30 — 40 cm. de gros.

Iarba amestecată cu părul porcului, cu șovar și cu altele, animalele nu le mănca cu plăcere, încă pregătite prin încalcare le mănca.

De mare folos e frunzișul din pădure și paie; cari pregătite prin încalcare sunt foarte bune și ca să nu le folosim la așternut, în locul lor folosim năsip, turbă sau cetină de pin, de brad și de molid.

Amestecul de mazărică selbatică și de secară se sămăna acolo, unde alte amestecuri de toamnă mai bune nu succed. Se poate sămăna în toate ținuturile țării noastre, afară de acele ținuturi, cari sunt prea epușe, căci supoartă gerul foarte bine. Se face și în pământuri mai slabe năsipose și lutoase, unde amestecul de mazere, de mazărică, de secară și de orz nu succede.

Se poate sămăna, după grâu, după săcară, după ovăș, adică după ori-ce fel de plante, după cari putem pregăti pământul așa, că-l arăm odată superficial cu scopul de a întoarce cotoarele și a doua oară îl arăm până la adăncimea mijlocie înainte de sămănat. Amestecul se compune din 40% de secară, 60% de mazărică selbatică. La un juger se recer 100—120 kgr. Unde trebuie să sămănam un areal mai mare, acolo se recomandă a sămăna în mai multe rânduri, căci dacă avem primăvara prea mult, și dacă nutrețul în curs de 8—10 zile nu-l consumăm, mazărica și secara se lemnește și vitele nu-l mănca cu plăcere. Putem să sămănam la mezul lunii lui Septembrie în cantitate mare.

Amestecul acesta ne dă nutreț verde de timpuriu, putându-l cosi deja la începutul lui Mai. Calitatea lui nu e atât de bună ca a amestecului de mazere, căci frunza și tulpina mazăricii selbatice e peroasă, e ceva mai tare de cât cea precedentă, dar tăiată cu mașina de tăiat, nutrețul este foarte potrivit mai ales pentru pământurile năsipose dela câmpie și pentru pământurile lutoase mai slabe din alte ținuturi.

Amestecul de mazere de toamnă și de mazărică. Acest amestec nu se poate sămăna decât numai în pământ mai bun, și adică în pământ mai vartos (lutos năsipos), căci numai în cazul acesta putem face o cantitate mai mare de nutreț, în contrarietate cu amestecul de înainte, care se sămăna în pământuri mai slabe și sfărâmbicioase, în cari nu se poate sămăna trifoi sau luțerna. Și în privința climatei acest amestec este mai gingaș întru-cât nu supoartă gerul, deci nu se poate sămăna decât numai la câmpii cu iarnă mai lină, ori în locuri muntoase în poziție mai scutită, căci gerul de iarnă precum și gerul de primăvara îl strică. Și acest amestec se poate sămăna în meriște după ori-ce fel de cereale de primăvara, numai să avem timp să putem ara pământul superficial cu scopul de a întoarce cotoarele și a doua oară arăm până la adăncime mijlocie (16 cm.). La un juger punem 50 lit. de mazărică de toamnă 50 lit. mazere de toamnă 25 lit. secară de toamnă și 25 lit. orz de toamnă.

Se sămăna la finea lui August sau la începutul lui Septembrie pentru-că, dacă se sămăna mai de timpuriu, sămănată infrățește tare și îngălbinește. Acest amestec produce mai mult decât cel de mai înainte și afară de aceea e de calitate mai bună, e mai nutritor, vitele îl mănca cu plăcere și are efect bun la producerea de lapte. Pe un juger catastral putem face 100—120 măji de nutreț verde.

10. **Amestecul de Keszthely**, un amestec de secară de toamnă și de rapiță are acel avantaj, că nu numai la primăvara, ci și în acest an ne dă nutreț verde. De oare-ce amestecul e compus din secară de toamnă și de rapiță, drept aceea nu se fac decât numai în pământ mai bun mai umos de vrtosie mijlocie. În pământuri mai slabe abea produce puțin nutreț, de asemenea și pri-

Ocasiune excepțională!

Din cauza zidirei și câștigării de local, vin-dem pentru prețuri originale de fabrică:

Servicii de prânz, de cafea, de ceai și de mocca. Ceașce de cafea, ceai și de mocca în sute de feluri. Farfurii, tot felul de etaloane (blide) și ștelage pentru fructe și aluaturi.

SERVICII DE STICLA fabricate excelente din țeară și din străinătate. STICLE, PAHARE, FARFURII DE STICLA dela cele mai simple până la cele mai fine.

SERVICII Pentru LICORURI, VIN, ȘI BERE colorate ori din sticlă de cristal. Obiecte de lux și foloșire de alpaca și argint de China, execuțiunea cea mai modernă.

Obiecte de lux, vase, figuri etc. din porțelan fin, maiolica și fayence. — Vase de nichel, mărfuri de metal, articol pentru arangiarea de culine. —

Tasuri pentru servirea de floor, și altele din lemn, sticlă și metal.

Recusite de mâncare din alpaca, ori argintate ori nickelizate, fabricate din țeară.

Lămpi: Pentru saloane, dormitor, refectorii, birouri, pentru apartamente de billard și cabinete de lectură: Pentru restaurante, localuri de grădini și buline. Cu luminare electrică, de gaz, acetylen, petrol ori spirit

Ocașiune binevenită dar foarte scurtă pentru cumpărarea de trusouri, și alte lucruri pentru arangiarea de locuințe, ville, verande și locuințe de câmp.

308

Gebhart J. és Fia.

ARAD, Andrassy-tér 16 szám.

Fondat la 1850 Nr. Telefon. de stat și com. 219.

Comande din provincie se execută prompt și la moment. Izvor potrivit pentru revinzători, uiegari, mäsari și restaurante.

— Intreprindere de sticlărie. —

BANII

Pe lângă modurile de plată de mai jos, prin intervenția bioului nostru se pot face împrumuturi ipotecare replăbile în anuități, pe posesiuni fonciare, case în orașe, mai departe credit personal preoților, ofițerilor, funcționarilor de stat și particulari, comercianților, industriașilor și pensionașilor pe lângă replătire în 5—20 ani, ou garanții ori fără garanții, în cel mai scurt timp și pe lângă cea mai perfectă discrețiune. Remunerarea noastră modestă numai după atingerea scopului, decursiv va fi plătită. Documentele necesare cancelaria noastră le câștigă pe propriile ei spese, cari se vor fi plătite asemenea decursiv.

A) Favorurile extra ordinare mai noi a împrumuturilor câștigate prin intervenția noastră:

1. Informațiunile sunt ieftine. 271
2. Detrageri puține.
3. Depurările se descriu anual din datorie și interesele vin socotite numai după ratele reduse și interesele și capitalul se poate depura laolaltă.
4. După întârziere motivată de plătire, amendă nu se plătește.
5. La dorință după rate vine incasatorul acasă, ori se pot plăti prin cheque postal nefrancat.

B) Favorurile extraordinare a împrumuturilor noastre cu depurare pe quartale:

1. Sunt foarte ieftine, pentru-că suma plătită la quartal se detrage imediat din datorie și debitorul totdeauna plătește după starea faptică a datoriei interesele.
2. Cvotele aducea un venit de regulă de 8% și dividendă în urma circulațiunii și se mai poate urca an de an; asemenea anual se escotentază.
3. Cvotele pe lângă abdicere prealabilă se rescumpără în suma lor totală.
4. Un astfel de împrumut se achită cel mult în 2½ ani, după care ori-ce obligament de plată înceată.

C) Favorurile extraordinare a împrumuturilor noastre ipotecare:

Depurare de 15 ani	4-75%	Depurare de 40 ani	3-15%
22	4-0%	46	2-96%
30	3-75%	50	2-85%
32	3-50%	60	2-65%
33	3-30%	65	2-33%
35	3-25%	70	2-30%

După mărimea sumei împrumutate. | După mărimea sumei împrumutate.

În plăți se cuprinde nu numai interesele și spesele de administrare ci și depuratiunea din capital.

Biouru aradan de informațiuni.

Poseosori KLONDA și SZATMÁRY

ARAD, Strada Salacz Nr. 3.

Tocila și reparatoria de corturi
a lui

SPITZ ANTAL
ARAD, Deák Ferencz-u. 10 sz.

Recomandă prăvălia sa bogată în tot felul de cuțite de oțel Solingen p. economia de casă, de briceaguri, foarfeci și unelte p. măcelării.

Primește pe lângă garanță tot felul de lucru tocilă: ascuțirea de briciuri, de mașini pentru tăiat părul (pentru o bucată 1 cor.), de foarfeci.

Se primesc de asemenea reparațiuni de corturi și umbrele cu cele mai fine obduceri.

Italieni din Veneția.

Rog binevoitorul sprijin

298

Spitz Antal.

In atențiunea ziditorilor!

Biourul de zidire și magazinul de lemne al întreprinzătorilor de zidire

Vollák József és Társa

Arad, Radnai-út 6 szám.

Telefon pentru oraș și comitat 65.

Primim ori-ce lucrări de zidire.

precum zidire de case de închiriat, edificii private, vile, etc. în ori-ce stil: în loc și în provincie, mai departe zidirea respective construirea și arangiarea de ghetării, elevatori, magazine și staluri, etc., precum și transformarea de edificii vechi, construirea și vopsirea de frontispicii, uscarea păreților umezi.

Lucrări de ciment și anume: pardoseală de cement, baze de beton, trepte, boltitură, iesele de cement și vălase de adăpat vitele, canaluri de beton, mine etc.

Lucrări de lemnari, precum: coperișe, construcții de coperișe, magazine, șopronuri și alte încăperi economice pelângă garanță de mai mulți ani. Construirea de coperișe de cement de lemn pentru prețul cel mai ieftin.

Măsurarea și expertizarea de edificii.

Cu budgeturi servim la dorință gratuit.

Mulțumind pentru încrederea clienților noștri, ne rugăm să ni-o păstreze și pe mai departe.

256

Cu deosebit respect:

Vollák József és Társa.

Fabrică de mobile în Arad.

Am onoare a atrage binevoitoarea atențiune a m. on. publică asupra

fabricei mele de mobile

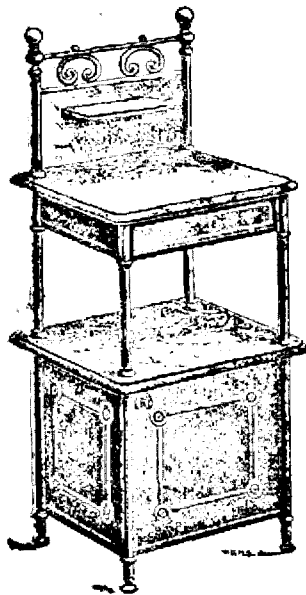
aranjată în

Arad, colțul străzilor Deák Ferencz și Lázár Vilmos,

unde se pregătesc paturi de fer, mese, dulapuri pentru lavoare, cărute pentru copii executate în modul cel mai artistic. Cu începerea sezonului recomand moderatul de căldură pentru cuptoare, cari le am în vânzare pentru prețuri culante și executate foarte cu gust.

Fac la comande noi și provăzute cu gravuri și desemnuri după cerere. Hotelierilor, cafegiilor și proprietarilor de localuri de vară recomand alegorile mele și scaunele mele de grădini fabricate proprii. Se primesc reparațiuni de mobile, politură și vopsire de nou.

Recomandându-ne binevoitorului sprijin al on. public din loc și din provincie, rămânem cu perfectă stimă:

FLEISCHER TESTVÉREK

ARAD, 316

Colțul străzilor Deák Ferencz și Lázár Vilmos.

Apărare contra arșiței soarelui!

Avem onoare a vă recomanda cu sosirea sezonului de vară

Rolurile de fereastră americane

construcția cea mai bună.

Aceste roluri, care sunt construite din lenngradl calitatea cea mai escelentă,

sunt provăzute cu mecanism automobil

sunt foarte durabile și se opresc la ori-ce înălțime.

Prețurile după mărimea ferestrelor 3'60, 5'— cor. și mai sus.

ZIMMERMANN és EISELE

LA „PAPAGALUL VERDE“ (Zöld papagály).

ARAD, Andrassy-tér és Weitzer János-utca sarkán.

Mai departe

asortiment bogat in cămăși de turiști de vară,
pălării de paie, umbrele p. bărbați și fe
pentru prețuri senzațional de eftine.

La cumpărări de 10 coroane se acordă un tablou
mărime naturală de 3 coroane

Condițiunea principală a

FRUMSEȚEI

este, ca fața și mânila să fie fine, ear in scopul acesta mijlocul cel mai potrivit este

Crema-Gyöngy

care este cu desăvârșire inofensivă și face pelea fină de loc după o singură folosire.

In urma unei folosiri îndelungate mitesserii supra-răcioși, alunițele și petele de ficat dispar.

Prețul un borcan 1 cor.

Săpun la Crema-Gyöngy 1 cor.

Se poate comanda dela:

farmacistul HAUER LAJOS.

ARAD, Pécskai-ut.

287

Colorare de porțelan și maiolica de artă

Boros Béni-tér 16 sz 1, em. 14.

Respectuos aduc la cunoștința părținitorilor spriginitorilor industriei de artă maghiară, că in atelierul meu de colorare indeplinesc colorări celui mai distins gust corespunzătoare.

P. O. Public poate comanda la mine vase de prânz, de dejun, de tea etc. după ori-ce model. Pictarea porțelan in mode cel mai bun executat, cu numele monograme, pentru prețurile cele mai ieftine. Comanda se pot aléga după modele gata și din cataloage ilustrate, pe care il pun ori-cărui, care il cere pe carte postală, la dispoziție.

Nisuința mea principală este să bine merit încrederea și indestulirea on. public.

Primesc pictări de oleu și aquarel etc.

Dau ore la domiciliu damelor iubitoare de pictură de porțelan, maiolica, ear vasele pictate de la ard.

Vase de porțelan, maiolica, și sticlă sparte, care mai eu sunt in stare aici in Arad să le lipsesc in atelierul meu, pentru a putea fi folositoare și mai departe.

Cu deosebită stimă:

HARTMANN PÁL.

284

Ferăria lui PÖHM és GEDE

Arad, in colțul str. Eötvös și piața Libertății (Szabadság) (Casa Rozsnyay) in localitățile foste alui Andrányi Géza
Deposit bogat și provăzut cu tot felul de ruzi, figuri și
de fer, plăci de cinc, fer și cupru.

Cuptoare de fer

Articoli de economie și căsnicie, ■ ■ ■ ■ ■
■ ■ ■ ■ ■ instrumente p. toate ramurile industriale.

Arme pistoale și cartuse.

Grinzii de fer se furnisează ieftin și prompt
Mare deposit de carbuni de lemn și de peatră pentru

in preț foarte ieftin.

Vinzare de praf de pușcă reg. ung.

Depositul și atelierul de reparare cel mai vechiu de
mașine de cusut și de biciclete in Arad.

Asortiment bogat de

Mașine de cusut Singer

288

Biciclete engleze și de biciclete cu motor

Clopoțel electric și telefon.

HAMMER VILMOS

ARAD, Sabadság-tér 7. szám.

Nr. Telefonului 96.